

ARK. ŽIVOTKO:

SOVĚTSKÉ RUSKO A UKRAJINA

**(DOBYTÍ UKRAJINY SOVĚTSKÝM
RUSKEM.)**

1933.

**VYDAL „POMOCNÝ VÝBOR PRO HLADOVÉJÍCÍ
NA UKRAJINĚ“ V ČSR.
TISKEM „LEGIOGRAFIE“, PRAHA XIII, SÁMOVA 665.**

ARK. ŽIVOTKO:

SOVĚTSKÉ RUSKO A UKRAJINA

(DOBYTÍ UKRAJINY SOVĚTSKÝM
RUSKEM.)

1933.

VYDAL „POMOCNÝ VÝBOR PRO HLADOVĚJÍCÍ
NA UKRAJINĚ“ V ČSR.
TISKEM „LEGIOGRAFIE“, PRAHA XIII., SÁMOVA 665.

PŘEDMLUVA.

Poměr rusk o - u k r a j i n s k ý ve své podstatě je povýtce politický. Bylo by pštroší taktikou, zapíratí tuto nepopíratelnou skutečnost. Předrevoluční ruská vláda ani se nepokoušela o vyřešení ukrajinské otázky. Pro ni ukrajinský národní problém prostě neexistoval. Nicméně ukrajinské hnutí carský režim bezohledně pronásledoval a potíral.

Naproti tomu bolševická vláda se pokusila o rozřešení této ožehavé pro Moskvu otázky, jsouc k tomu donucena v jejím pojetí zásady sebeurčení národů. Že se tento pokus nezdařil — dnes, po 15 letech trvání sovětů — bylo by zbytečné dokazovati. Proč se tak stalo a proč došlo k nynějšímu rusko-ukrajinskému napětí — vysvětluje na základě dokumentárních bolševických pramenů tato publikace A. Ž i v o t k o v a. Z ní vysvítá, že sověty hned od začátku měly na zřeteli p o d m a n ě n í Ukrajiny, nikoli však její národní sebeurčení, a že S. S. S. R. vůči Ukrajině pokračovala ve šlépějích tradiční ruské c e n t r a l i s t i c k é politiky.

Za takových okolností dříve anebo později musilo dojít ke konfliktu mezi Moskvou a Charkovem. Letošní sebevraždy Chvyľového a Skrypnykova odhalily před veřejností toto rusko-ukrajin-

ské napětí, dosud více méně obratně maskované bolševickou vládou.

Rovněž letošní katastrofální hladomor na Ukrajině, jež konečně doznávají také sověty, v první řadě byl zaviněn politickými příčinami.

To je důvod, proč pražský Akční výbor pro ochranu hladovějící Ukrajiny vydává tuto publikaci, jakožto první z cyklu chystaných pojednání, jejichž účelem je vysvětliti letošní hladovou pohromu na Ukrajině v celém svém rozsahu pomocí zvláštního rozboru jednotlivých jejích složek. Dalšími čísly této sbírky budou brožury »Hlad na Ukrajině« (fakta a doklady) a »Kolektivisace a Ukrajina« (kritický rozbor sovětské agrární politiky se zřetelem k Ukrajině). Uveřejněná zde stať dr. V. Charváta, známého českého znalce ukrajinské otázky, napsaná původně pro »Právo lidu« pod dojmem sebevražd shora zmíněných vynikajících ukrajinských komunistů, je skvělou analysou podstaty rusko-ukrajinského poměru, pročez s laskavým svolením autorem je zde publikována.

Níže uvedené materiály, osvětlující události, které se odehrávaly na ukrajinském území před patnácti lety, rozdělili jsme na tři skupiny:

1. Materiály, ukazující na cíle, jimiž se řídila moskevská výprava na Ukrajinu, a jež byly nejdůležitější příčinou jejího obsazení.

2. Materiály, vysvětlující metody Moskvy na Ukrajině před výpravou a v době výpravy.

3. Materiály, zobrazující náladu ukrajinského obyvatelstva v době výpravy a okupace ukrajinských území.

I. CÍLE.

Hledáme-li odpověď na otázku, jaké cíle sledovala Moskva, když podnikla výpravu na Ukrajinu, setkáváme se s jedním a týmž faktem, který jako základní myšlenka vyskytuje se ve všech materiálech.

Vyskytuje se v pamětech hlavních představitelů sovětské vlády a těch, kdož se zúčastnili výpravy, dále v soudobém sovětském tisku, v nařízeních, instrukcích a také v literárních dílech. Těchto dokladů lze snést veliké množství. Uvedeme jenom nejdůležitější a nejvýraznější.

Hlavní cíl moskevské výpravy na Ukrajinu již v prvních dnech sovětské vlády v Rusku vyjádřil jeden z významných účastníků výpravy těmito slovy:

»Bylo nutno zajistiti spojení Petrohradu s průmyslovými a úrodnými kraji, bylo nutno podporovati rozšíření sovětské vlády na celé území říše.«¹⁾

Před těmi, kdož měli splniti tento úkol, vynořila se věc Ukrajiny, která v jejich očích i nadále byla úrodným, jižním Ruskem, bohatým na uhlí a mineralie.

K vyřízení věci bylo přikročeno s největší energií a to způsobem výpravy a mnohými jinými metodami. Jejich jediným úkolem bylo: Dobýt Ukrajiny — za každou cenu.

Každý krok v tomto směru odrážel se hlučnou ozvěnou v centru Ruska (RSFSR). Veškerá pozornost každou chvíli a se stále vzrůstající intenzitou soustřeďovala se na výsledcích výpravy a cílech, které sledovala.

Tyto cíle byly otevřeně formulovány ve všech soudobých materiálech. Na příklad týž Antonov v rozhovoru s velitelem ruské armády, válčící na Ukrajině, Muravjovem, prohlásil prostě a jasně:

»... budeme se snažiti, abychom dostali z Poltavstva potraviny pro hladovějící kraje severního Ruska a pro vojsko.«²⁾

A to zrovna v té době, když »zásobování samého Charkova« — jak jsem již řekl — »bylo velmi obtížné«. To jej však nemohlo zastaviti. »O mnoho vážnější byla otázka,« pokračoval dále, »udržení zásobování severu...«

A proto »zvláštní význam měla práce, spojená se získáním obilí z Jekatěrinoslavska, kam odjel

¹⁾ Antonov-Ovsejenko: »Zapisky o hrazdanskoj vojně« (924, sv. I., str. 8.).

²⁾ Ibid., sv. II., str. 136—138.

z Petrohradu Sergo (Ordžonikidze). Zásobovací práce pokračovaly rychlým tempem. K jejich lepšímu provedení byli povoláni dělníci z Moskvy a Petrohradu. Ukázalo se, že je třeba zvláštních vojenských oddílů k ochraně zásobovacích nákladů na železnicích...«³⁾

K zvýšení úspěšnosti práce Antonov dne 23. I. 1918 telegrafoval Sergovi do Jekatěrinoslavi: »... je nezbytno, abyste jmenoval své plnomocníky pro charkovskou a poltavskou gubernii... kteří by vybírali obilí podle určitého plánu... majíce za sebou ozbrojenou moc, zvláště k tomu určenou frontou, Moskvou a Petrohradem. Neběží o textilie a peníze, především je nutna organizace vývozu obilí z vesnic.«⁴⁾

V jiné zprávě Antonova Smolnému (Sov. Nar. komisařů) čteme:

»Se zásobováním to jde. Můžeme vypraviti ne 50, nýbrž 500 vozů, ale dráha Kursk—Moskva vypravuje jen 114 vozů denně, místo 1400 dřívějších, a tak vzniká nahromadění vagonů na železničních uzlech. V Bělhorodě stojí 1500 vozů. Je třeba zvláštních vojenských oddílů pro vesnice, aby tu pomocí chudých sedláků bylo odňato obilí bohatým. Je třeba posílati takové oddíly z Petrohradu, Moskvy a z fronty. Posílejte obilní komisaře...«⁵⁾

Tyto zprávy vyvolávají v Moskvě jisté nálady a naděje, popsané A. Šlichterem takto: »S povzde-

³⁾ Ibid., sv. I., str. 183—184.

⁴⁾ Ibid., sv. I., str. 184.

⁵⁾ Z telegramu Antonova Kudinskému do Brjanska pro Smolný. Antonov-Ovsejenko, »Zapisky«, sv. I., str. 185.

chem radostné úlevy uvítal proletariát Ruska vítězství rudých partizánů na Ukrajině.

— Ukrajina nás nakrmí...

...Sovětský úřad Ukrajiny a Nár. kom. zásobování RSFSR v Moskvě, a především sám soudruh Lenin, starají se o jednu věc, a to: O chléb pro bojovníky...

Soudruh Pjatakov, jenž v té době byl v čele ukrajinského úřadu, sděluje telegramem z Kurska, adresovaným Leninovi:

»V krajinách, obsazených naším vojskem, je nalezena spousta potravin a cukru, je nutno mít dobrého zásobovatele.«

Zároveň Nár. kom. zásobování RSFSR konal porady, co se týče organizační stránky vývozu zásob z Ukrajiny.«^{o)}

Týž Šlichter v jednom ze svých projevů podává takovýto obraz výpravy a jejích cílů:

»A nyní,« praví, »budu mluvit o tom, co má pro Moskvu, jako hladovějící centrum, ohromný význam. Zbývá mi, abych promluvil o těch všeobecných možnostech, které máme a s nimiž můžeme počítati. Je to otázka velmi palčivá. Všichni se pamatujete, že když se Ukrajina posověťšťovala, ulehčovalo se nám i vám s každým postupem rudé armády. Zdálo se, že zde je konec všem utrpením. Bohatá Ukrajina, úrodná Ukrajina — je naše. Moskevský proletariát nebude hladověti.

Jak se tedy věci mají, s čím můžeme skutečně počítati, myslíme-li na Ukrajinu? Kdyby se mohlo mluvit jen o tom, co Ukrajina vůbec má, tehdy

^{o)} Šlichter A., »Borba za chléb na Ukrajině v 1919 году«. — »Lětopis Revoluciji«, 1928, č. 2., str. 101—102.

bychom mohli rozhodně říci, že jsme se marně ne-
těšili. Budeme-li počítati velmi opatrně i tehdy mů-
žeme tvrditi, že dnes má Ukrajina 278 mil. pudů
nadbytku. Díváme se na tuto číslici s opatrností;
víme, že je nutno počítati s veškerými okolnostmi,
které snad nebylo možno zjistiti statistikou . . .

Naším úkolem je dostatí 100 mil. pudů obilí a
pak přinutiti k rozdělení obilí mezi kraje a okresy.

Sto milionů pro vyhladovělé Rusko . . . Ale, sou-
druzi, my jsme přihlíželi při své práci na všechny
okolnosti ve směru organizačním a politickém,
okolnosti, které objektivně na nás nezávisejí, a pře-
ce můžeme si říci, že, jestliže do 1. července dosta-
neme 10 mil., budeme míti za to, že práce je pro-
vedena ideálně.

Budete se asi tázati, čím se řídím, když stano-
vím 10 mil. pudů? Připomněl jsem již, že máme
čtyři hlavní zásobovací oddíly. Na tyto oddíly spo-
léháme. Máme mnoho dělníků, kteří dovedou za-
plaviti všechny ukrajinské vesnice. Za druhé má-
me oddíly, zapracované již v Rusku.«⁷⁾

Cíl výpravy je dobře viděti i z těchto řádek v pa-
mětech Antonova:

»Bylo zřejmé, že kdybychom byli dovolili zesílití
toto protirevoluční hnutí (Kaledina A. Ž.) na pří-
znivé půdě v kozáckých krajích, mohlo by nás iso-
lovati od Kavkazu a petrolejářského bakinského
kraje, nechati nás bez uhlí doneckých dolů, krivo-
rožském manganu a bez obilí z Ukrajiny.«⁸⁾

Ještě jasněji to vyjadřuje L. Trockij v instrukci

⁷⁾ »Litopys Revoljuciji«, 1928, kn. 2., str. 118.

⁸⁾ Antonov-Ovsejenko, »Zapisky o hraždanskoj vojně«,
sv. I., »Okt'abr v pochodě«, str. 28.

pro agitátory, kteří byli posíláni na Ukrajinu: »Tak aneb onak, pro vás je nezbytné vrátiti Ukrajinu Rusku. Bez ukrajinského uhlí, rudy, železa, obilí, soli a Černého moře, Rusko existovati nemůže...«⁹⁾

Cíle a příčiny výpravy a také její následky dosti podrobně probírá A. Sviderskij ve svém článku »Čto možet dať i čto uže dala nam Ukrajina« (Co může dáti a co nám již dala Ukrajina).

»Před okupací jižních gubernií.« píše Sviderskij ve svém článku, »a než přišel k vládě hetman na Ukrajině, jih i jihovýchod Ruska hrály dosti důležitou úlohu ve věci zásobování severních a středních gubernií.

Nebude mylným předpokládati, že Ukrajina má dnes nadbytku asi 250—300 mil. pudů. Obilí však není to jediné, čím Ukrajina může pomoci hladovějícímu severu.

Ukrajina a donská oblast vždycky zaujímaly první místo na masném trhu. Množství dobytka a masa, dodaného z těchto oblastí v letech přímo před válkou, činilo 38—40% všeho dobytka na trhu, který se vyvážel hlavně do Moskvy a Petrohradu. V následujících letech, za války, Ukrajina a donská oblast dodávaly asi 25—30% celkového množství dobytka a masa pro potřebu vojska na frontě.

Předpokládati, že zásoby masa na Ukrajině jsou silně vyčerpány, pro to není důvodu, vždyť dokonce hetmanova vláda, jež neměla ochotu vysvoboditi Rusko z kličky hladu, přece jevila ochotu vymě-

⁹⁾ »Instrukcija Trockogo agitatoram komunistam na Ukrajinu.

niti si s námi za jiné zboží až na 2 mil. pudů masa a sádla.

A dokonce Ukrajina může dáti sovětskému Rusku cukr, cukerní výrobky, tabák, ovoce.

Podle posledních zpráv, které nejsou nijak přemrštěny, Ukrajina je s to dáti hladovějícímu severu a hladovějícímu středu Ruska ještě do jara nějaké množství obilí, asi 200 tisíc pudů mraženého masa, 200 tisíc pudů sádla, asi 300 tisíc pudů sušených plodin, značné množství bramborů, asi 7 mil. pudů cukru, cukrářské výrobky a něco jahel... Ta část poživatin ze zásob, která se dala rychle realizovati, je již z Ukrajiny vyvezena do sovětského Ruska. Ukrajina nám již dala 175 vagonů obilí a kolem 2 mil. pudů cukru.

Mimo to na ukrajinských drahách připravují se vlaky k odjezdu na sever, kteréžto vlaky mají vyvéztí sůl, maso, sádlo, zvěřinu, brambory, sušené plodiny, mýdlo, mléčné výrobky, cukrovinky, sodu a konzervy. Sůl se nakládá do 392 vagonů, jiné poživatiny do 275 vagonů.

Ovšem to, co Ukrajina nám již dala a může v dohledné době dáti, tvoří jen malou část toho, s čím sovětské Rusko má právo počítati.

Hlavní zásobovací úkol sovětského Ruska na Ukrajině je ještě daleko od svého splnění. Je nutno co nejrychleji a v největším množství obdržeti z Ukrajiny obilí a maso.

A zatím vyhladovělé sovětské Rusko nemůže již čekati. Chléb a maso jsou potřebné neodkladně. A proto nelze neuznati za správné, že reprezentanti Komitétu pro zásobování Ruska (Komproda), působící na Ukrajině, zároveň s organizač-

ními pokusy v tomto směru, začali zásobovací akci pomocí expedičních oddílů...«¹⁰⁾

Všimněme si také nařízení Lidového komisařiátu vojenských věcí (podepsaného Podvojským):

»Z Ukrajiny je vyvezeno všechno, co jsme potřebovali; nemáme zde co dělati. Všichni na obranu volžské fronty. Vyzývejte do boje soudruhy Ukrajince. Necht' dokáží činem, že nebylo marné se za ně bít, osvoboditi je od kapitalistů a bělogvardějců...«¹¹⁾

Konečně dobrou ilustrací názorů na Ukrajinu z té doby je také beletrie. Na příklad u E. Bražněva čteme:

»A tak mne vlak odvezl tisíce verst od centra, do původního chaosu nového světa, na Ukrajinu.

Z přísně sovětské puritánské Moskvy, žijící z přidělů a pestrící se frontami před potravinářskými obchody, na přejíždající se jih, rozpustilý jako pouliční děvka...«¹²⁾

II. ZPŮSOBY.

Aby docíleno bylo ovládnutí Ukrajiny, ruská vláda podrobně vypracovala úplný strategický plán celé výpravy. Podle tohoto plánu výprava měla se bráti dvěma směry. Především cestou válečnou, za druhé cestou rozkladu a zeslabení Ukrajinské národní republiky zevnitř.

¹⁰⁾ A. Sviderskij, »Čto možet dat' i čto uže dala nam Ukrajina?« »Pravda«, 1919, 26, II., č. 44.

¹¹⁾ Prikaz Narodnago Komisariata po Vojennym Dělam. 28. aprelja, 1919.

¹²⁾ E. Bražněv, »V dymu kostrov«, 1926. »Kruh«, str. 6.

K vyplnění tohoto plánu bylo přikročeno již koncem roku 1917.

Začátkem prosince 1917 Trocký sděluje Krylenkovi:

»Ukrajinské pracující vrstvy jsou povinny pochopiti fakt, že všeruská sovětská vláda nebude nic namítati proti sebeurčení Ukrajiny, jak by se ostatně neutvářilo, že se strany ruské vlády uznání Lidové ukrajinské republiky je úplné.«¹³⁾

Právě v té době, jak píše dějepisec K. P. (b) U. M. Volin, již se vypracovával začátek metody, jež se v dalším rozvíjí a realisuje. »S Centrální radou,« píše on, »jež se prohlásila jako všeukrajinská vláda, třeba bylo svěsti boj na téže půdě.«¹⁴⁾

Následkem toho, jak praví Šlichter, koncem roku 1917 skupina kyjevských dělníků komunistů dorozuměla se s krajským sjezdem sovětů Donecka a tak 26. prosince 1917 v Charkově byl zvolen první CIK (Centralnyj ispolnitelnyj komitet — ústřední výk. výbor) a organisována sovětská vláda na Ukrajině. Nejmenovala se Sovnarkem, nýbrž Sekretariátem oproti buržoasnímu úřadu Rady, jenž nesl jméno Generálního sekretariátu...

Zdálo se, že na proletariát Ruska (RSFSR), jenž v hladu a nouzi hájil se zbraní v ruce v hlavním městě a na frontě výhod říjnové revoluce, čeká v nesnázích zásobování potravinami přestávka, díky obilní sovětské Ukrajině.«¹⁵⁾

¹³⁾ Antonov-Ovsějenko, »Zapisky«, sv. I., str. 47.

¹⁴⁾ Volin M., »Peršyj zjizd KP (b) U«. — »Litopys Revoluciji«, 1928, č. 3., str. ??.

¹⁵⁾ Šlichter A., »Borba za chléb na Ukrajině v 1919 g.«, »Lit. Revol.«, 1928, č. 2., str. 96—97.

S tím se setkáváme v pamětech G. Lapčinského, který píše:

»Místo národních komisařů usnesli jsme se jmenovati členy ukrajinské vlády lidovými tajemníky proti generálním tajemníkům Centrální rady. Vláda v celku začala se jmenovati Lidovým sekretariátem a zvláštní úřady lidovými sekretariáty.«¹⁶⁾

Týž Lapčinský charakterisuje svůj rozhovor se Šachrajem, jmenovaným v té době vojenským sekretářem.

»Jaký to ukrajinský úřad, stěžoval si mně,« praví Lapčinský, »když jeho členové vůbec neovládají ukrajinštinu? Když nemají žádného vlivu na obyvatelstvo a toto ani neslyšelo dříve jmen členů své vlády? Jaký já jsem »ukrajinský ministr války«, když všechny ukrajinisované oddíly vojska v Charkově musím odzbrojovati, neboť ony nechtějí jíti za mnou k obraně sovětské vlády?

Jedinou naší mocí v boji s Centrální radou je vojsko, přivedené na Ukrajinu Antonovem (První ukrajinský parlament Ukrajinské lidové republiky. — A. Ž.), jež pohlíží na všechno ukrajinské jako na nepřátelské, kontrarevoluční«.¹⁷⁾¹⁸⁾

¹⁶⁾ Lapčinskij G., »Peršij period Rad'janskoj vlady na Ukrajinі«, »Litopys Revoluciji«, 1928, č. I., str. 164.

¹⁷⁾ Lapčinskij G., »Peršij period Rad'janskoj vlady na Ukrajinі«, »Litopys Revoluciji«, 1928, č. I., str. 171—172.

¹⁸⁾ Čím se nám jeví ČIKUk (Ústřední výkonný výbor Ukrajiny — Centralný ispolnitelný komitét Ukrajiny) a první sovětská vláda na Ukrajině, kterou tento zorganizoval, a jaká byla jeho úloha na Ukrajině, můžeme usoudit z deklarace ČIKUk-u ze dne 7. března roku 1918, jejíž obsah je následující:

1. Nikdy jsme nepohlíželi na Ukrajinskou sovětskou re-

Mezitím Sovnarkom (Sov. nár. kom.) z Moskvy snaží se rozvrátiti Centrální radu zevnitř separátním jednáním s některými z jejích členů.

»Když Zatonský byl přijat do Sovětu lid. kom. Ruské sovětské republiky jako zástupce ukrajinské sovětské vlády,« dovídáme se z materiálů o I. Všeukrajinském sjezdu rad, »vedoucí činitelé SNK (Sov. nár. kom.) začali vyjednávat, aniž by on o tom věděl, s levými kruhy ukrajinských socialistů, ohledně převratů v Centrální radě... Tento plán nedal se uskutečnit, nepodařilo se rozvrátiti ukrajinskou nacionální frontu (protože k tomu na samotné Ukrajině byla učiněna nedostatečná příprava) a tak Ruská republika byla nucena pomoci sovětizaci Ukrajiny v r. 1918 válečnou mocí.«¹⁹⁾

Jak byla propagována myšlenky výpravy na Ukrajinu mezi obyvatelstvem v Rusku, v samotné Moskvě, a jakých způsobů se k tomu užívalo, ukazuje tento odstavec z memoirů V. Zatonského o táboru lidí v alexandrovských železárnách v Moskvě:

»Když se na podiu objevil některý z našich sou-

---

publiku, jako na národní republiku, nýbrž jako na sovětskou republiku na území Ukrajiny.

2. Nikdy jsme nebyli názoru, že Ukrajinská lidová republika jest úplně samostatná republika; pohlíželi jsme na ni, jako na více méně samostatný celek, spojený s Vše-ruskou dělnicko-selskou republikou na základě federace.

(Antonov-Ovsejenko »Zapisky o hraždanskoj vojně«, sv. II., str. 23.)

¹⁹⁾ »K otčetu o Všeukrajinskom Sjezdě sovětov« (Materialy a dokumenty). »Litopys Revoluciji«, 1928, čís. I., str. 265—266.

druhů (komunistů), počal hrozný křik, řečník byl stahován s podia a někdy i bit.

Když jsem se pokusil promluvit já, byl jsem uvítán stejně. Jak jsem se objevil, již mne někdo táhl s podia za nohy. Snaže se zachovati rovnováhu, sáhl jsem náhodou do kapsy, kde byl bílý chlebiček, který jsem dostal od přítele, jenž právě přijel z Ukrajiny.

V té chvíli dostal jsem nápad. Udržuje se vši mocí na podiu, vytáhl jsem z kapsy chlebiček a ukázal jej davu. Ohromný, tisícový dav vzkřikl překvapením. Oči všem zajiskřily. Rychle, než se vzpamatovali a než mohli říci: 'Takoví jsou komunisté, sami jedí bílý chléb!', čímž by bylo vše ztraceno, vykřikl jsem z celého hrdla: 'Soudruzi! Víte odkud pochází ten bílý chléb? Je z Ukrajiny. Zrovna jsem odtud přijel. Chcete věděti, jak tam lidé jedí bílý chléb?'

'No, když z Ukrajiny, tak mluv . . .'«²⁰⁾

Co se týče válečného útoku na Ukrajinu, ten, jak se dovídáme z těchže pramenů, prováděl se bezprostředním řízením, jež poukazovalo na tři body, na které je dlužno obrátiti pozornost: 1. Rozvrat ukrajinského vojska, 2. organisace tak zvaného »rudého kozáctva«, jež mělo býti válečnou mocí tak zvané Ukrajinské sovětské vlády, a 3. útok ruského pravidelného vojska na Ukrajinu.

K tomu podotýká A. Ivanov, podáváje přehled událostí let 1917—1918:

»Nemohli jsme ihned podniknouti útok na Radu, neboť ukrajinské vojsko bylo ovládáno národní

²⁰⁾ V. Zatonckij, »Zi spohadiv pro Ukrajinšku Revoluciju«.

myšlenkou a bylo úplně na straně Rady. Bylo třeba toto vojsko rozvrátiti...«²¹⁾

Zároveň bylo pracováno na organizaci oddílů »Rudého kozáctva«.

O organizaci těchto oddílů dovídáme se ze sborníku »Červonoje Kozačestva«:

»Ukrajinská inteligence obklopovala nově se utvářející válečnou moc ovzduším rytířství, šlechtného, volného záporožského boje za osvobození pracujících. Na »Volné kozáctvo« přenášel ukrajinský lid všechny své naděje, které si zachoval ještě z dob boje proti útiskům polských pánů.

Proti tomuto vojsku sovětský úřad Ukrajiny organizuje své oddíly.

S počátku bojovaly oddíly Rudé gardy, skládající se z dělníků. To však nestačilo. Bylo nutno strhnouti do boje s Centrální radou i ukrajinské sedláky.

A zde vzniká myšlenka organizace Rudého kozáctva...

Dne 26. prosince 1917 (podle pravoslavného kalendáře) Lidový sekretariát, skládající se ze soudruhů Pjatakova, Ausema, Eugenije Bošové, Luksemburka, Lapčinského, Šachraje, Kocjubinského, Skrypnyka a Zatonského, usnesl se organisovati na Ukrajině Rudé kozáctvo.«²²⁾

O tom píše také Zatonský v témže sborníku:

»... Ukrajínští nacionálové chápali nutnost spolehlivé obrany. Rozhodli se vzkrísiti kozáctvo, a

²¹⁾ A. Ivanov, »Centralnaja Rada i Kijevskij Sovět v r. 1917—1918«. »Litopys Revoluciji«, 1922, sv. I., str. 13.

²²⁾ »Červonoje protiv »vilnoho« — sborník »Červonoje Kozačestvo«, str. 23.

k tomu vlastně to kozáctvo, jež v starodávnych dobách volilo hetmana. Užívající soudobého označení, můžeme říci, že se rozhodli stvořiti organizaci fašistického rázu pod názvem »Vilné Kozáčestvo«. Částečně se jim to podařilo . . . Naším střediskem stal se Charkov, kam se také přestěhovala část Sjezdu, jež se prohlásil Revoluční sovětskou vládou Ukrajiny.

První naší starostí bylo, abychom měli válečnou moc proti Centrální radě a to takovou, která by dovedla nejen stínati hlavy petljurovcům (stoupenci Petljury), ale také znemožniti práci »popovičům« (ukrajinská inteligence, která pocházela z duchovního stavu. — A. Ž.).

Nepamatuji si přesně, kdo vlastně navrhl pojmenovati první náš oddíl »Rudé kozáctva«, nepamatuji si to, ale proto, že tato myšlenka patřila všem, doslovně byla ve vzduchu . . .²³⁾

Rudé kozáctvo (»Červone kozactvo«) muselo splniti ještě jeden úkol, o kterém mluví Lapčinský, a vlastně vyvrátiti fakt výpravy pravidelné ruské armády na Ukrajinu.

»To, že jsme byli u vojska,« praví Lapčinský, »a to, že jsme již měli několik oddílů Rudého kozáctva

---

²³⁾ V. Zatonský, »Počemu Červonyje kozaki zvutsja »Červonymi kozakami«. Sborník »Červonyj Kozáčestvo«, str. 15—16.

K charakteristice velení Rudého kozáctva: »S. A. Turovský, náčelník štábu I. jezdeckého sboru, syn velkého podnikatele . . . Od 15. srpna 1918 soudruh Turovský je u Rudého kozáctva . . . Je to mozek Rudého kozáctva . . .« (»Červonyje Kozáčestvo«, str. 179.) — Rubinov, náčelník administrativního oddělení divisního štábu, syn velkoobchodníka dřívím. (»Červonoje Kozáčestvo«, str. 184.)

a Rudé gardy, u nichž byli lidé, pocházející z Ukrajiny, mělo zvrátiti pomluvy Centrální rady, že na Ukrajinu útočí vojsko »rudých imperialistů« ze severu.«²⁴⁾

Mezitím týž Lapčinský uveřejnil provolání, ve kterém čteme: »...Revoluční vojsko, poslané Raboče-Kreščanskoj (dělnicko-sedláckou) vládou Ruské republiky, na žádost Lidového sekretariátu Ukrajiny, přišlo dnes ke Kyjevu...«²⁵⁾

Mimo to výprava ruské armády na Ukrajinu potvrzuje se celou řadou materiálů a listin. Uvádíme některé z nich:

I. Těsně před výpravou na Ukrajinu.

Antonov-Ovsějenko ve svých »Zápiscích« široce vypráví o tom, jak ještě koncem listopadu a začátkem listopadu a začátkem prosince 1917 Moskva se chystala k této výpravě. Rusko mělo v té době poruce velkou armádu. Štáb vypracoval již podrobný plán výpravy. Podle tohoto plánu válečné oddíly měly býti ze severu a z hlavního tábora (v Mohilovu) dopraveny k začátečním bodům — Homel, Voroněž, Brjansk, Charkov. Zároveň udává Antonov i počet lidí, který měl ve svém řízení těsně před výpravou (14. prosince). V rozhovoru se štábem téhož dne uvádí slova komisaře Skljanského:

»Odevzdávám vám velitelství Severního oddílu, o němž s vámi mluvil včera soudruh Ter... K tomu oddílu patří, mimo obrněný vlak, 60. Sibiřský

²⁴⁾ G. Lapčinskij, »Peršij period Radjanskoj vlády«. »Litopys Revoluciji«, 1928, kn. I., str. 175.

²⁵⁾ »Věstník Ukrajinské národní republiky«, 1918, 25. I., č. 17.

střelecký pluk, 3 kulometové oddíly, dva pancéřové vlaky, 2. baterie 132. dělostřelecké divise, Brjanský oddíl ruské gardy — 800 lidí, 17. střelecký pluk, 37. rezervní pluk — 500 lidí, 19. střelecký pluk, jedna lehká protiletadlová baterie, 10 děl a ještě jedna baterie, dohromady 20 děl. Tyto oddíly nalézají se v okresech Homelju a Brjanska... V Orše máme 500 lehkých děl... Jeden oddíl vyšel z Novgorodu směrem na Brjansk; tento čítá 10 tisíc jízdy a pěchoty.«

O seskupení vojska na hranicích Ukrajiny svědčí také nařízení Vojenského revolučního komitétu č. 9 při vojenském staně ze dne 15. XII., podle kterého veliteli I. minského oddílu, Běrzinovi, který velel také 60. střeleckému pluku a 132. zvláštní dělostřelecké divisi, měl převzít velení 17. a 19. střeleckého pluku, přidělovala se mu kromě toho 2 letadla, I. revoluční baterie, dělostřelecký oddíl k ochraně před útoky letadel a oddíl rudoarmějců z Brjanska — 700 lidí.

Dále Běrzinovi bylo nařízeno:

»Svěřené vám oddíly mají se vydati dvěma směry: 1. Homel—Bachmač, 2. Brjansk—Orjol—Kursk—Voroněž—Lisky a zaujati opěrné body pro seskupení vojsk v Charkově.«

Po ultimatu Sovnarkomu (Sovětu lidového komisariátu) sovětského Ruska (RSFSR) ukrajinské Centrální radě, Antonov-Ovsějenko píše: »Dohodl jsem se se soudr. Krylenkem, aby mi byl přidělen oddíl z aktivní armády. Pozeru mně při tom slíbil přidělit ještě jeden oddíl pěchoty, dva lo-

tyšské pluky, jezdeckou divisi, dva oddíly dělostřelecké a pak ještě pomocné oddíly.«²⁶⁾

II. Bitva pod Krutami.

Bitva pod Krutami trvala celý den a skončila se 30. ledna porážkou přívrženců Rady.

Muravjov oznámil to mně a Sovnarkomu takto: »Po bitvě, jež trvala dva dny, první revoluční armáda Jehorova pomocí druhé armády Běrzinovy přemohla protirevoluční vojsko Rady, vedené Petljurov. Skoro všechna tíha boje padla na petrohradskou, moskevskou a vyborskou Rudou gardu.«²⁷⁾

III. Boj o Kyjev—Katerinoslav.

1. »Víte, co znamená dnes pravidelné vojsko,« obrací se Muravjov na Antonova, »toto vojsko velice diskredituje sovětskou vládu a proto žádám, aby mně byla poslána z Petrohradu a Moskvy Rudá garda... Konečně čekám na Rudou gardu, neboť s mužstvem, které zde mám, nebudu moci ovládnouti milionové město...«²⁸⁾

2. »... začátkem ledna konflikt, vyřízený branou mocí, dobře pro Sověty dopadl. Rudá garda přemohla hajdamáky. Vítězný konec povstání byl uspišen pomocí, poskytnutou moskevským oddílem, vedeným Jehorovem, jenž vtáhl do Katěrinoslavu 9. ledna 1918.«²⁹⁾

²⁶⁾ Antonov-Ovsějenko, *Zapisky*, sv. I., str. 27—50.

²⁷⁾ *Ibid.*, str. 146—147.

²⁸⁾ *Ibid.*, sv. I., str. 155.

²⁹⁾ »K otčetu o I. Vseukr. Sjezdě Sovětov R. S. i Kr. děputatov« (materiály i dokumenty). »Litopys Revoljuciji«, 1928, sv. I., str. 258.

3. »Veliteli Jehorovu. Dnes zesíliti útok, nelí-
tostně bombardovati město, hlavně Lukijanovku,
z nádraží kyjevského. Přidělují se vám zbytky
11. pluku . . . Pro případ, že by se mužstvo 11. plu-
ku ukázalo bojácné, řekněte Stecenkovi, aby je ze-
zadu popoháněl šrapnely . . .«³⁰⁾

A nakonec rozkaz č. 9 hlavního velitele Murav-
jova: » . . . Vojsku obou armád (Jehorova a Běr-
zina) nařizují, aby bezohledně střílelo v Kyjevě
všechny důstojníky, kadety, hajdamáky, monar-
chisty a jiné nepřítelé revoluce . . .«³¹⁾

Jak byla konána podobná nařízení na Ukrajině
a kdo stal se většinou jejich obětí, možno usouditi
z tohoto faktu, vyličeného Lapčinským:

» . . . vzpomínám si na případ, který se přihodil
v Poltavě, když náčelník štábu Muravjova, soudr.
Ljubynskij (»Chlor«) přišel, aby zatkl vůdce ukr.
sociálních revolucionářů na Poltavsku, Leonarda
Bočkovského, tento odpověděl mu ukrajinsky. Na-
to »Chlor« křikl: „Nařizují, abyste se mnou mlu-
vil internacionální řečí.“ — „Mluvím anglicky, ně-
mecky, francouzsky, polsky a rusky,“ odpověděl
Bočkovský, „nevím však, kterou z těch řečí po-
važujete za internacionální.“

»Asi takový „naivní internacionál“,« dodává Lap-
činský, »o několik týdnů později zastřelil Bočkov-
ského jen proto, že měl u sebe legitimaci člena
Centrální rady v ukrajinské řeči . . .«³²⁾

³⁰⁾ Z prykaziv Muravjova.

³¹⁾ Antonov-Ovsějenko, »Z prykazu Muravjova«, č. 9.
»Zapisky«, str. 154.

³²⁾ Lapčinský, »Borot'ba za Kijev. Sičeň 1918«. »Lito-
pys Revolucij«, 1928, sv. II., str. 214,

Po dobytí Kyjeva Muravjov telegrafuje Leni-
novi:

»... Veškeru moc, dobytou zbraní, odevzdávám
sovětu Ukrajiny; proto žádám, aby mně bylo sdě-
leno, mám-li zůstatí zde a organisovati vojsko na
jihozápadě a na rumunských hranicích, nebo zda
dostanu jiné úkoly...«³³⁾

Možno považovati, že zde je konec první ruské
výpravy na Ukrajinu. Na jaře roku 1918 vojsko
RSFSR (sov. Ruska), jak je známo, bylo nuceno
opustiti Ukrajinu. Pak, po ukrajinské revoluci
v listopadu a prosinci 1918, jejímž následkem při-
šel pád hetmanské vlády a obnovení vlády demo-
kratické Národní lidové republiky s direktoriem
v čele, Moskva rychle podniká druhou výpravu na
Ukrajinu. Cíl výpravy byl týž. Ukrajinská vláda
obrátila se do Moskvy, žádajíc vysvětlení příčin
výpravy. Rozhovor mezi zmocněncem ukrajinské
vlády, Čechovským, a komisařem zahraničních věcí
v Moskvě, Čičerinem, podává Antonov-Ovsějenko
v »Litopysi Revoluciji«. Obsah jeho zní takto:

»31. prosince zmocněnec první vlády Direktoria,
Čechovskij, dotazoval se radiem Moskvy po pří-

---

³³⁾ Antonov-Ovsějenko, »Zapisky«, sv. I., str. 157.

K charakteristice Muravjova, hlavního velitele vojsk,
činných na Ukrajině:

»V době carismu,« pravi Lapčinský, »neměl nic společ-
ného s revolučním hnutím. A i více, říká se, že byl velkým
vlastencem (ruským — A. Ž.) a monarchistou. Když za-
čátkem tohoto století začaly se organisovati oddíly tak zva-
ných »sotěšných«, t. j. militaristicko-monarchistické od-
díly školní mládeže, Muravjov byl jedním z prvních organi-
sátorů tohoto hnutí...«

(Lapčinský G., »Boroľba za Kyjiv«.)

činách výpravy sovětských vojsk na Ukrajinu. Soudruh Čičerin na tuto otázku odpověděl, že neútočí vojsko ruské sovětské vlády, nýbrž vojsko ukrajinské, neboť na Ukrajině propukla vzpoura, vyvolaná kontrarevolučními snahami Direktorია.«

3., 4. a 9. ledna Čechovskyj posílá nové radio-telegramy do Moskvy: Na Ukrajinu útočí Lotyšů a Čiňané a Moskva má v úmyslu, za jejich pomoci, obsadit celou Ukrajinu, aby ji oloupila a pak v ní zavedla řád, jaký by byl vhod ruské vládě.

Lid. kom. zahr. věcí odpovídá na tyto depeše 5., 6. a 10. ledna: »NKZS (Lid. kom. zahr. věcí) poukázal již na to, že zprávy, podané Direktoriu, neodpovídají skutečnosti. Žádných vojsk sovětského Ruska na území Ukrajiny není, válčí vojsko Direktorია a vojsko sovětské vlády Ukrajiny...«³⁴⁾

Mezitím píše Antonov Leninovi: »Drahý Vladimíre Iljiči! Sovnarkom a podle jeho pokynů i Revvojensovět (Revoluční vojenská rada) rozhodly se neodkladně přikročit k válečným operacím na Ukrajině. Dne 17. listopadu byla dokončena organizace Sovětů pro řízení ukrajinské fronty, na oko pojmenované Sovětem skupiny kurského sněmu. Členy Sovětu jsme: já, soudruh Stalin a soudruh Zatonskyj. Vacetis svolil, abychom měli k dispozici: a) 43. dělnický pluk z Voroněže, 2. orlovskou jezdeckou divisi (urychlivše její organizaci) a pohotové zásobovací pluky; b) moskevskou dělnickou divisi, která, podle zpráv štábu Glavkoma (hlavního velitele), měla také býti již ve Voroněži; c)

³⁴⁾ Antonov-Ovsějenko, »V borořbi proty Direktoriji«, »Litopys Revoluciji«, 1930, sv. I., str. 107.

oddíly povstalců na Ukrajině; d) oddíl Koževnikova, který byl pod Ufou; e) obrněný vlak z Moskvy.«³⁵⁾

O celé této věci mluví Zatonskyj:

»... Bylo usneseno neodkladně zorganizovati skupinu vojsk kurského směru se štábem v Kursku. V čele těchto vojsk měla býti Rěvrada (Revoluční rada). Byla to Stalinova myšlenka; jeho slova jsou: ‚Veškerá moc Rěvradám; úřady přijdou potom, až postoupíme na Ukrajině.‘ Bylo naznačeno, že jako členové do Rěvrady máme přijíti my se Stalinem«³⁶⁾

Ve skutečnosti se však žádalo zorganizovati vládu pro Ukrajinu co nejrychleji. Naléhání v té věci lze na příklad nalézt v přípise Stalinovi, podepsaném Pjatakovem a Zatonským. Podepsaní snažili se odůvodniti organisaci vlády, která má býti provedena co nejrychleji.

»Především je nutno dáti nám svolení, abychom se směli prohlásiti za zatímní vládu Ukrajiny, a pak jednati jako řádná vláda Ukrajiny.«³⁷⁾

Následkem toho konala se konference v Kursku, o které čteme u Zatonského: »Stalin nařídil ukli-
diti se stolu, uzavříti dveře a pak řekl: ‚Teď začne-
me.‘ A začal bez jakékoliv předmluvy: ‚CKRKP
(Ústřední komitét ruské komunistické strany)

³⁵⁾ List Antonova-Ovsějenka na V. Lenina, »Litopys Revoluciji«, 1929, sv. IV., str. 188.

³⁶⁾ V. Zatonský, »Iz spohadiv pro Ukr. Revoluciju«. »Litopys Revoluciji«, 1930, sv. V., str. 153—154.

³⁷⁾ V. Zatonskyj, »K voprosu ob organizaciji Vremennoho Rab.-Krest. Pravitělstva Ukrajiny«. (Dopovid' Džugašvili Stalinovi.)

schválil organisaci sovětské vlády s' — zde nastala přestávka — ,Pjatakovem v čele...'

CKRKP schválil... A když CKRKP schválil — je marné namítati...³⁸⁾

Dne 28. XI. 1918 konalo se zasedání tak zvané »Vremennago Raboče-Krestjanskago Pravitelstva Ukrajiny«. Přítomni byli jeho členové: Antonov, Artěm,³⁹⁾ Zatonskyj, Kviring, Pjatakov.

Zároveň jsou z Moskvy posíláni na Ukrajinu agitátoři, kteří dostávají od Trockého tyto pokyny:

»Po třetí posíláme četné oddíly agitátorů... Věcně vaše úkoly jsou tyto:

1. Nevnučovati ukrajinským sedlákům komunu, dokud tam naše vláda nenabude jistoty...

2. Opatrně zaváděti komunu v bývalých panstvích pod jménem družstev...

3. Ujišťovati, že v Rusku komuny není.

4. Tvrditi, že hlasatel myšlenky samostatnosti, Petljura, nemá pravdu, jestliže zapírá, že Rusko uznává samostatnou Ukrajinu. Rusko samostatnou Ukrajinu uznává, ale se sovětskou vládou, kdežto Petljura prodává Ukrajinu buržoasním státům.

5. Protože je nutno ozbrojiti povstalce, aby se zase nebránili proti nám, je třeba ujišťovati, že

³⁸⁾ V. Zatonskyj, »Iz spohadiv pro Ukrajinu Revoluciju«. »Litopys Revoluciji«, 1930, kn. V., str. 156.

³⁹⁾ O Artěmovi píše Zatonskyj: »Byl to, jak se ukázalo, tov. Artěm. Neznal jsem jej dříve. Začal energicky útočiti na ukrajinskou sovět. vládu. Říkal nám »samozvanci« a podobně... Jako dnes si pamatuji, jak přesvědčoval, že tvořiti Ukrajinu, třebas i sovětskou, je věci reakční.« (Zatonskyj, »Uryvky iz spohadiv pro Ukrajinu Revoluciju«. — »Lit. Revoluciji«, 1929, kn. IV., str. 168.)

většina povstalců jsou denikinci, buržoové a kurkulové.

6. Jinak se mají věci s Petljurou . . . Zde je třeba opatrnosti. Dokud Denikin není docela zničen, je lépe šířiti pověsti o tom, že Petljura je v dohodě se sovětskou vládou.

7. Dopustí-li se rudá armáda lupičství, všechny případy nutno sváděti na povstalce a petljurovce, kteří přestupují k nám.

8. Jelikož je nezbytné vyvážeti z Ukrajiny obilí, je naší povinností vysvětlovati sedlákům, že se obilí bude bráti jen bohatým, a to nikoli pro Rusko, nýbrž pro chudé sedláky, dělníky a rudou armádu, jež vypudil z Ukrajiny Děnikin . . .

Když takto půjdete pracovati na Ukrajinu, pamatujte si, že k dosažení vytčeného cíle všechny prostředky jsou dobré. Ani na chvíli nesmíte zapomenouti, že Ukrajina musí patřiti nám . . .⁴⁰⁾

Velitel ukrajinské fronty nařizuje kyjevské skupině vojsk následující: »Hlavní myšlenka jest oddělití vojsko dohody od Haliče. Je nutno roznítiti boj mezi Poláky a Haličany. Je nezbytná ústní a písemná agitace, které se mají ujmout všichni příslušníci strany.«⁴¹⁾

A nakonec nařízení Trockého, podepsané Podvojským: »Ohlašuji k neodkladnému provedení následující nařízení národního komisaře vojenských věcí, Trockého, ze dne 1. IV. t. r., čís. 1751: Soudruzi krasnoarmejci. V plné dohodě se Sovětem

⁴⁰⁾ »Instrukciji Trockoho agitatoram komunistam na Ukrajinu«.

⁴¹⁾ Antonov-Ovsějenko, »V borořbi proty Dyrektoriji«.
— »Litopys Revoluciji«, 1930, sv. II., str. 114.

národních komisařů, vydal jsem ještě 17. března nařízení, aby naše sovětské pluky, bojující na územích Ukrajiny, byly neodkladně přeloženy na východní frontu, kde jsme byli ohroženi tlupami bělogvardějců s carským admirálem Kolčakem v čele.«⁴²⁾

S tím, jak sílí útok na Ukrajinu, vyvíjí se akce zásobovací.

»Prvním ukrajinským sovětským zásobovacím střediskem v r. 1919 byl zásobovací oddíl při »Vrěmennom Raboče-Kreščanskom Pravitelství Ukrajiny« (Zatímní dělnicko-sedlácké vládě Ukrajiny), spravovaný tov. A. Šlichterem, který ještě před zavedením sovětské vlády na Ukrajině byl jmenován sovnarkomem RSFRS, zmocněncem Sovětu lid. kom. ve věci zásobování v zemích sovětů, zbavených okupace.«⁴³⁾

Týž Šlichter ve zprávě Moskevskému sovětu dělnických a rolnických zástupců vyjádřil se takto:

»... Je vám známo, že před nedávnem nastal hromadný odchod proletariátu z Moskvy na Ukrajinu. Moskva dala Ukrajině asi 2700 lidí, zvláště přidělených ukr. lid. komisariátu zásobování...

Po příchodu na Ukrajinu dostávají se tito lidé mezi venkovský lid. Dnes jsou všichni roztrženi mezi čtyři naše ústředny...

Myslím, že bude nutno posílati takové lidi i dále a dáti je k dispozici komisariátu zásobování prostřednictvím vojenská-zásobovací kanceláře, kte-

⁴²⁾ »Prykaz Narodnoho Kommissara Vojeň. Děł.«, sv. 992. 28. IV. 1919.

⁴³⁾ »Litopys Revoluciji«, 1928, kn. II., str. 107—108 (poznámka).

rá na náš podnět byla povolána do Charkova. Dnes je v Kyjevě. Všechny tyto oddíly pracují v úzkém dorozumění s námi.«⁴⁴⁾

»Máme před sebou,« pokračuje Šlichter, »spoustu práce organizační a veškeré jiné. Můžeme však také dosvědčiti, že naše energie v organisaci zásobování je také ohromná, neboť stále máme na paměti, že oči velkoruského proletariátu jsou obráceny k Ukrajině. Moskevský proletariát poslal nám již asi 2000 svých soudruhů. Bude-li zapotřebí, musíte poslati ještě tolik. Spoléhaje na zástupce proletariátu, třeba nezkušené ve věci zásobování, budeme moci splniti úkoly zásobovacích podniků na Ukrajině.«⁴⁵⁾

Tak vypadají způsoby, jimiž Moskva ihned na počátku výpravy snažila se uskutečniti své cíle.

III.

Jak pohlíželo na tyto cíle a metody, tedy jak pohlíželo na výpravu Moskvy na Ukrajinu, ukrajinské obyvatelstvo?

Odpověď na tuto otázku nalézáme zase v uveřejněných memoirech vedoucích účastníků výpravy, jejich článcích v tehdejšímu tisku, literatuře, resolucích a pod.

Tak M. Majorov, když píše o jaru 1918, pozna-

---

⁴⁴⁾ Z dokladu Šlichtera na »Plenumi Moskovskoho Sovitu Rob. i Sel. deputativ« 25. III. 1919. »Lit. Rev.«, 1928, kn. II., str. 117.

⁴⁵⁾ »Litopys Revoluciji«, 1928, kn II., str. 120.

menává, že sedláci v tomto boji s bolševiky nesympatizovali a zůstávali pasivními.⁴⁶⁾

Totéž nalézáme u V. Kačinského, jenž, mluvě o agrární politice sov. vlády na Ukrajině, těmito slovy zdůrazňuje postavení sedláků:

»...Ukrajinská vesnice se musela obětovati; byla nucena odevzdati veškeré své zásoby, již předtím velmi zpustošené německou okupací. A nadto ještě za odňaté nedostávala žádné náhrady v jiném zboží.

Neobešlo se to zde bez krajního napětí, komplikací, ohromného odporu nejen boháčů, ale i „sередnjaků“.⁴⁷⁾

Takový odpor se často zvrhl v povstání sedláků. Svědectví o tom nalézáme na příklad »Červonom Kozačestvě« (»Rudé kozáctvo«):

»Ukrajínští sedláci ještě se nerozhodli, koho se mají držeti. Většina Pravobřeží a některé oblasti Levobřeží, postrašené rozdělováním půdy a „komunou“, byla proti sovětu. Ustavičně vznikaly místní vzpoury sedláků, které se šířily rázem na několik okresů...«⁴⁸⁾

O postavení sedláků vůči agrární politice sovětů podává svědectví i Kačinský: »Míra vzpírání se každé z těchto skupin uskutečnění agrární politiky sov. vlády, nebyla stejná. »Seredňaci« někdy se vzpírali, někdy zase byli pasivní... Odpor proti

---

⁴⁶⁾ K. Majorov, »Na putjach k pervomu Sjezdu KP (b) U«.

⁴⁷⁾ Kačinskij, »Zemělnaja Politika Sovvlady na Ukrajině v 1909 g.«.

⁴⁸⁾ »Ostuplenije s Ukrainy«. »Červonoje Kozačestvo«, str. 229.

kolektivisaci vybíjel se občas v povstáních více méně vážných...«⁴⁹⁾

Odpor, který měli ukrajinští sedláci k sovětské vládě, jež přišla z Moskvy, a analýsu příčin, které jej vyvolaly, podávají S. Kohan a N. Mežberg.

»Protisovětskou náladu většiny sedláků do podzimu 1919,« podle jejich slov, »přivodila celá řada příčin objektivního a subjektivního rázu (podle politických názorů sovětské vlády). ‚Kurkulství‘ (zámožní sedláci — A. Ž.) v roce 1919 zachovalo si své ekonomické a politické posice a tím i svůj vliv na vesnici. A to proto, že sovětská vláda nedovedla během tohoto času ani přemoci vliv ‚kurkulů‘, ani nakloniti si většinu selského lidu. Sovětská vláda nerozdělila všechnu půdu, jež dříve patřila statkářům, a remanent mezi sedláky, provedla mimo to nacionalisaci půdy v době pro Ukrajinu nevhodné a organisovala komuny způsobem v občanské válce neobvyklým. Tato počínání pobouřila r. 1919 lid proti sovětské vládě.«⁵⁰⁾

Odpor proti sovětské vládě jevíli nejen bohatí a zámožnější, ale i chudí sedláci. O tom se dovídáme od Kačinského, který praví: »... Stávaly se případy, kdy zásobovací úřady setkávaly se s pasivním odporem Kombědu (komitét chudiny). Poněvadž chudina musela se starati, aby uhájila svůj život a mizerné hospodářství, nemohla se tedy nevzpíratí »vyhačkě« (vypumpování) obilí...«⁵¹⁾

⁴⁹⁾ Kačinskij, »Zemělnaja Politika sovlasti na Ukrajině v 1919 g.«. »Litopys Revoluciji«, 1929, kn. I., str. 13.

⁵⁰⁾ Kohan C. a Mežberg N., »Druhyj period Radvlady na Odeštyni«.

⁵¹⁾ Kačinskij V., »Zemělnaja politika sovlasti na Ukrajině v 1919 g.«.

Jak jsme již uvedli, odpor k nové vládě vybíjel se v povstáních a ve výzvěch k boji. Jednu takovou výzvu podává Kačinskýj:

»My, sedláci města Nikopole, Lapinsky, Dovhalevky a Novonikolajevky, nastrádávše se od útisku komunismu, v noci před svatodušními svátky, 26. května, vzbouřili jsme se proti násilníkům-komunistům a zbavili je vlády; veškeru moc odevzdali jsme nové vládě, sestávající ze známých nám poctivých pracovníků, těšících se důvěře, a ne prohnanců a lupičů, kteří vládli nám dříve.

Pracující soudruzi! Nechceme komuny! Přejeme si vládu volenou. Přejeme si míti mírný, klidný život.

Pracující občané, spojte se s námi!

Pryč s komunou! Podporujte nás, jak můžete: mužstvem, zbraní, potravinami.«⁵²⁾

O odporu obyvatelstva píše také M. N. Skrypnyková ve své práci »Načalo kolektivnago chozjastva na Ukrajině«: »Instruktoři dostávali se do zajetí, byli přepadáváni, o překot museli se vraceti zpět. nebo se dostávali do jiného okresu, než kam směřovali...«⁵³⁾

A nakonec Bražněv podává popis ukrajinské vesnice v té době: »Procházeli jsme mlčelivým krajem, teritorií utajenosti. Perejaslavl, Kaněv, Tarašča, Zolotonoša, továrna na lupiče, zbojnická kuchyně, v níž těsně předtím zadělal krvavé těsto Zelený (vůdce povstalců); ale zde nikdo o ničem nevěděl.

⁵²⁾ Ibid.

⁵³⁾ »Načalo kolektivnago chozjastva na Ukrajině«, Moskva 1920.

Zde všichni byli nevinnější, než nedonošené děcko a informováni méně, než pařez v lese. Zelený? O někom takovém vůbec neslyšeli. Tlupy? Něco takového zde nikdy nebylo. Oni ničemu nerozuměli, ničeho neviděli, o ničem neslyšeli. Tupý výraz obličeje, unikající pohled, zlomyslný úsměv, bystrý jako blesk. Můžeš jej na kusy rozřezati, ničeho se nedovíš...

... Jako chorovody vlkodlaků jevíly se vesnice a dvorce. Klidný ráj višní, pejzanská dobrosrdečnost, tiché snění v běloučských chatách, dívky u plotu, mírní voli u studně se skřípavým jeřábem — vše to bylo pouhou maškarádou. Za dekoracemi tajilo se cosi, docela nepodobající se venkovské idyle.

Kluzké tělo banditství svíjelo se za kulisami maloruské opery. Svatý obraz a puma skrývaly se pod sukní ukrajinské krásky.

Obličeje mužů byly ponuré a nepřístupné. Cosi málo příjemného předpovídala zlobná úslužnost, ledové pohostinství, záhadné úsměvy, nízké úklony a tupá malomluvnost. Mužická mlčenlivost mluvila dosti výrazně.«⁵⁴⁾

Nepřátelské postavení vůči nové vládě zaujímal nejen selský lid, ale i dělnictvo. To potvrzuje telegram vrchního vojevůdce Muravjova Antonovu-Ovsějenkovi, v němž Muravjov jej žádá, aby byl propuštěn a současně sděluje: ... Zdejší sověty a proletariát nechtějí hájiti revoluci a svoji vlastní vládu; mimo to kladou překážky, aby je hájili jiní. Příkladem zde je Oděsa.«⁵⁵⁾

⁵⁴⁾ Bražněv, »V dymu kostrov«, 1926. — »Zeljonyj šum«, str. 137—141.

⁵⁵⁾ Antonov-Ovsějenko, »Zapisky«, sv. I., str. 169.

Tvrdí to také Všeukrajinský ústřední komitét odborových svazů ve svém svolání dělnictvu:

»Dělníci! Boj odborových svazů za práva a blahobyt dělníků skončil neúspěchem. Každého dne ztrácíme své posice. Ocitli jsme se dnes bez oděvu a obuvi, bez práce, bez všelikých práv a víry v lepší budoucnost. Bolševicko-komisařská pata zničila i ty naše vymoženosti, které jsme si těžce vybojovali ještě za cara... Dělnicko-selská vláda moskevského sovnarkomu učinila to, že dělníci i sedláci nemohou se dočkati té šťastné hodiny, až se jí zbaví...«⁵⁶⁾

V »Zápiscích« Antonova nalézáme popis odporu, který činili železničáři na drahách: »Málem každý den nahmatatelné ruce činily překážky naší dopravě; vagony s náboji a výzbrojí odváděly se na postranní koleje, úmyslně byly nastražovány srážky vlaků atd. Vzpomínám si na jistý případ, když proti mému vozu na vedlejší koleji na několik dnů uvázlo několik vozů s ručními granáty a náboji. V noci pod tyto vagony někdo hodil pumu. Naštěstí ale neexplodovala.

Případ neštěstí na nádraží Sol, jež se přihodilo našemu vojenskému vlaku s dělostřelectvem, nebyl ojedinělý...

Zpoždování vlaků se stalo obyčejným zjevem a také případy vypravování vlaků s docela jiným nákladem, než bylo předepsáno. Na příklad místo vozů s náboji 15 cm byly poslány vozy s náboji 7 cm.«⁵⁷⁾

⁵⁶⁾ »Vseukrajinskij Centralnyj Komitet Profesionalnyj Sojuz« (vidozva).

⁵⁷⁾ Antonov, »Zapisky«, sv. I., str. 171.

O postavení, jaké zaujímalí ukrajinské vojenské kruhy k ruskému vojsku a vládě na Ukrajině, svědčí takové materiály, jako na příklad telefonický rozhovor Muravjova s Antonovem, materiály o I. Všeukrajinském sjezdu rad, nařízení veliteli I. armády Macilevskému a pod.

Dne 20. ledna 1918 Muravjov přímým spojením informuje Antonova o Poltavě těmito slovy: »... Dnes již, v dohodě se zdejšími bolševiky a levými esery (eseři — soc. revolucionáři), jest utvořen vojensko-revoluční komitét. Co se týče posice zdejšího sovětu, je velmi nejistá, poněvadž v době, kdy jsme my přijali resoluci, o níž jste mluvil vy, vojenská sekce, společně s pravými členy sovětu, přijali jinou resoluci, která neuznává charkovské rady. Sovět se skryl za barikády, vystaviv děla a strojní pušky...«⁵⁸⁾

Takové postavení zaujímalá také Rada vojenských zástupců v Kyjevě.

»V Kyjevě,« čteme v materiálech o I. Všeukrajinském sjezdu rad, »stav nebyl příznivější pro sověty... Dlužno poukázati na to, že sovětského programu pevně se držely jen Sovět dělnických zástupců a odborové organisace Kyjeva. I. sovět vojenských zástupců byl založen antibolševicky a podporoval Radu.⁵⁹⁾

Když na Ukrajinu přišlo ruské vojsko a byla utvořena vláda, začalo se s doplňováním armády odvodem zdejší mládeže. Jak pohlížely tyto oddíly na všechno sovětské, dovídáme se na příklad ze

⁵⁸⁾ Antonov, »Zapisky«, sv. I., str. 139—140.

⁵⁹⁾ K otčetu o I. Všeukrajinskom Sjezdu Sovětov R. S. i K. D. (materiály i dokumenty).

sborníku »Červonoje Kozačestvo« z článku »Odstuplenije s Ukrajiny«. Autor tohoto článku praví: »Oddíly, bojující na Ukrajině, nejsou ještě dosti dobře zorganizované, některé z nich, utvořené z býv. atamanských partizánů, zachovaly si bývalý svůj ráz, byly proniknutí sedláckým bolševismem (sic. A. Ž.). Tyto oddíly drancovaly Čeka v městech (Kyjev, Poltava), a vzpíraly se komunistům...«⁶⁰⁾

II. náčelník ukrajinské fronty dne 1. dubna 1919 nařídil veliteli první armády, Nacijevskému: »Odevzdati soudnímu tribunálu velení 9. a 21. pluku, za protirevoluční činy, jako byl, na příklad, fakt podporování těmito pluky drancování žitomírského Revkomu a ČK. Užito je pramenů, které se nalézají v mimořádné vyšetřovací komisi při CVK (Ústřední výkonný komitét).«⁶¹⁾

Jak je známo, a jak jsme o tom již se zmiňovali, konal se v prosinci 1917 v Charkově sjezd sovětů, pojmenovaný Všeukrajinským sjezdem rad. Na tomto sjezdu skupina 124 osob, jak je viděti z resoluce charkovského sjezdu, jež byla poražena na Všeukrajinském sjezdu rad v Kyjevě, který vyslovil důvěru centrální radě, odebrala se do Charkova, zde se spojila se Sjezdem Robitnyčich a Seljanskych (dělnických a sedláckých) deputací Donecka Krivorožska, jenž se právě konal, a schválila resoluci následujícího obsahu: »My, kteří jsme toho mínění, že nejsme oprávněni zúčastniti se té komedie (Všeukr. sjezdu rad v Ky-

⁶⁰⁾ Sborník »Červonoje Kozačestvo« — »Odstuplenije s Ukrajiny«, str. 229.

⁶¹⁾ Antonov-Ovsějenko, »V boroťbi proty Direktoriji«.

jevě), zhoubné pro zájmy proletariátu a selské chudiny, my zástupci 49 sovětů v počtu 124 osob, jsme se usnesli: Odejíti ze schůze . . .⁶²⁾

Sjezd dělnických a selských deputátů Donecka a Krivorožska, pod nátlakem této skupiny, byl prohlášen za Všeukrajinský sjezd rad, zvolil CIUKy (Centralnyj Ispolnitelnyj Komitet Ukrajiny) a utvořil vládu — Národní sekretariát.

Charakteristiku a popis celé této události nalézáme v mnohých pramenech. Mezi jinými materiály, jež patří k tomuto sjezdu, upozorňujeme na prohlášení ruské soc. dem. dělnické strany (menševiků): » . . . Frakce menševiků, jež zastupuje na Sjezdu Rabočich a Soldatskich Deputátů Doněcka a Krivorožska Soc. dem. děl. stranu, pokládá za nezbytné sděliti svým voličům, soudruhům dělníkům a vojínům toto:

Frakce neuznala za možné hlasovati pro to, aby zástupci, kteří se zde sjeli, prohlásili se sjezdem. Podle ústavy krajské organisace, jež byla přijata na první jihoruské konferenci, sjezd delegátů může býti pravoplatným a schvalovati resoluce jen v případě, když se sejde polovina zástupců sovětů, sjednocených krajskou organisací. Zde ale je zastoupeno jenom 46 sovětů z celkového počtu 168, patřících k naší organisaci. Na sjezdu je přítomno 80 delegátů, kdežto na první jihoruské konferenci bylo jich 240 a na říjnovém sjezdu sovětů více než 120. Pro tak malý počet delegátů naše frakce nemohla uznati schůzi zástupců za sjezd . . .

. . . Tím, že hlasování s právem rozhodovacím

⁶²⁾ »Izv. Juga«, 1917, č. 223, »Doněckij Proletarij«, 1917, č. 35.

bylo dovoleno několika desítkám zástupců různých sovětů, nepatřících k našemu kraji, a jež opustily Všeukrajinský sjezd, jenž se sešel na docela jiných základech, než jsou základy naší krajské organizace, a přivlastnivše si titul Sjezdu Sovětů Rabočích a Soldatskych a částečně i Seljanských deputátů celé Ukrajiny, tím ve své většině postavil se na nesprávnou cestu padělání smýšlení revoluční demokracie celé Ukrajiny...

... Neběreme na sebe zodpovědnosti za usnesení protizákonného a nepravoplatného sjezdu, a zvláště důrazně a rozhodně protestujeme proti těm usnesením (resoluce o současné době a ukrajinské otázce), která směřují k podporování bratrovražedné, zločinné války, již Sovět národ. kom. ohrožuje demokratickou vládu Ukrajiny.«⁶³⁾

Takové postavení zaujali nejen soc. demokraté (menševici). Již na jaře roku 1918 v samotné komunistické straně ozývají se kritisující hlasy. M. Majorov vzpomíná kritického postavení vynikajících příslušníků strany: »Jeden z vynikajících pracovníků naší organizace, člen kyjevského a krajského komitétu, tov. Zarnicyn, považoval za nutné, aby naše strana provedla revisi svého usnesení o uchvácení vlády na Ukrajině...«⁶⁴⁾

V manifestu CK strany ukrajinských komunistů (bolševiků) je znázorněno postavení této strany k výpravě a uchvácení vlády, zformulované na základě usnesení Všeukrajinského sjezdu, jenž se konal v Kyjevě 5. až 8. ledna 1919:

»Pro úspěšnost odporu zločinným úmyslům ka-

⁶³⁾ »Izvěstija Juga«, 1918, č. 224.

⁶⁴⁾ M. Majorov, »Na putjach k I. Sjezdu KP(b)U«.

pitalistů a buržoasie, C. K. pokládá za nutné utvořit jedinou socialistickou frontu. Neschvaluje separátní činnost Pjatakova. Ústřední komitét vyžaduje zastavení anarchistických výstupů proti mírnému obyvatelstvu Ukrajinské republiky... Ústřední komitét jménem Všeukrajinského sjezdu bolševiků, ve jménu klidu proletariátu, vyžaduje zastavení válečné činnosti na území Ukrajinské republiky...

Ústřední komitét vyžaduje, aby sovětské Rusko učinilo nátlak na anarchistické bandy, seskupené na jeho hranicích. Ukrajínští bolševici mají své středisko v Kyjevě a ono je lépe informováno o postavení ukrajinského dělníka, potřebujícího klid, revoluční pořádek k dalšímu socialistickému boji...

Nechť žije proletariát! Nechť žije III. internacionála!«⁶⁵⁾

Nakonec přicházíme k všeobecné charakteristice politických poměrů na Ukrajině roku 1919, jakou přináší statistika ozbrojených útoků v době zabrání Ukrajiny sovětským moveskevským vojskem. Tuto statistiku podává Ch. Rakovský. Z ní vidíme, že na Ukrajině jen v době od 1. dubna do 1. května vypuklo 93krát povstání a od 1. června do 19. června 207.⁶⁶⁾

---

⁶⁵⁾ Manifest Centralnago Komitěta partiji Ukrajinskych Komunistov (bolševikov). (Leták.) O postavení ukrajinských politických stran vůči sovětskému Rusku nemluvíme, protože je beztak zřejmé z jejich boje o samostatnost Ukrajiny.

⁶⁶⁾ Rakovskij, »Borba za osvoboždění děrevni«. Char'kov, 1920.

Tak odpovídalo zdejší ukrajinské obyvatelstvo na opanování Ukrajiny sovětským Ruskem.

Tak se nám jeví cíle a způsoby výpravy sovětského Ruska na Ukrajinu. Zde je odpověď na to, byly-li nepokoje na Ukrajině v letech 1917—1920 občanskou válkou, jak se to někdo snaží vysvětliti, nebo válkou Ruska proti Ukrajině.

Uvedené materiály dávají také odpověď na otázku, čím jsou ti, kteří dnes snaží se svět přesvědčiti, že jsou odpůrci intervence, kteří dnes jsou hlasateli »světového míru«. Tito hlasatelé míru současně ustavičně a s neobyčejnou ukrutností vyhlazují dnes obyvatelstvo Ukrajiny, podmaněné ozbrojenou mocí, jak praví D. Humenná v popisování vzniku jednoho sovětského hospodářství:

»Na cestě, kterou prošel tento sovět hospodářství, zůstávají úžasné obrazy osad. Zdá se, že krajem prošla zhoubná válka, jež náboji z letadel zničila vesnice, jedovatými plyny vyhubila lid. Tak mrtvě vyhlíží krajina . . . Úžasné!«⁶⁷⁾

A Ukrajina stále jeví tentýž obraz, jaký maluje ve svém díle, »Žanna Batalionerka«, G. Škurupij:

»Ukrajina, toť nejnešťastnější kolonie, neboť je opanována nevzdělanými barbary, které ona kdysi učila abecedě. Kdo vysvobodí její syny z této temnoty, z vlhkých pavoučích obětí drsných podmanitelů? Jen tatarské jho dá se porovnávat s tímto jhem, které je špinavé a nepřináší nic kul-

---

⁶⁷⁾ D. Humenná, »Kampanija«, str. 21.

turního. Přináší toliko útisky, vycvik a vyhlazení veškerého projevu živého smýšlení.«⁶⁸⁾

A to všechno tam, kde dnes, jak vyprávějí očití svědkové, nikdo si nezazpívá, odkud se do světa šíří jen úžasná stenání hladovějících a umírajících ztýraných lidí.

Dr. V. Charvát:

Sebevražda komisaře Skrypnyka.

»Dopustil se celé řady politických chyb a nahlédnuv své chyby, nenalezl dosti statečnosti, aby je bolševicky překonal, nýbrž sáhl k sebevraždě.« Tak vysvětluje moskevská úřední zpráva okolnosti a pohnutky, které přiměly šedesátiletého komisaře k sebevraždě. Jaké duševní a ideové otřesy byl nucen tento starý, otužilý bolševik prožít, než sáhl po revolveru? Proč nezůstal věrný Stalinovi a jeho generální linii? Byly snad toho příčinou bída a hlad na Ukrajině a nevýslovné utrpení ukrajinského lidu, z něhož vzešel a k němuž se hlásil? Proč »nenalezl v sobě statečnosti k překonání politických chyb« muž, jenž projevil svou statečnost a neohroženost v revoluci, jenž náležel k staré gardě bolševické, jenž býval pilířem pravověrného bolševismu na Ukrajině a byl tu pokládán za »oko Moskvy«? Proč na vrcholu své politické kariéry a moci se obrátil proti Stalinovi a proti Moskvě? Proč si vzal život právě v den, kdy Sovětský svaz hlučně slavil 10. výročí své konstituce, jejímž spolutvůrcem byl Skrypnyk? Dramatická náhoda či úmysl? A není také osudovou tragédií, že byl obviňován Moskvou téměř z týchž hříchů, jako jeho předchůdce, komisař Šumskij?

To jsou otázky, které se vynořují v mysli při čtení stručné úřední zprávy, napovídající mnoho, ale vysvětlující

⁶⁸⁾ Geo. Škurupij, »Žanna Batalionerka«. — »Žytja i Revolucija«, 1929, V.

jíci velmi málo. Na mnohé z řečených otázek odpovídají tato zjištěná fakta:

Skrypnyk byl proniknut bolševickou ideologií skrz naskrz. Byl energický, bystrý, vzdělaný a širokého rozhledu. Moskva si vážila jeho spolehlivosti a světovala mu nejdůležitější úkoly a úřední funkce mimořádného významu. Když před lety ukrajinský komisař osvěty, š u m s k y j, byl zbaven svého úřadu pro svůj »nacionalismus« a pro tajné styky se zahraničními Ukrajinci a snad i s Polskem, a beze stopy zmizel z Ukrajiny, byl Skrypnyk jmenován jeho nástupcem. Vyhlazoval tvrdě a bezohledně »šumskysmus« z komunistických organizací, potíral nacionální nálady a hnutí na Ukrajině a počínal si tak, že se strany ukrajinské byly mu vytýkány porušovací tendence a jeho bolševismus byl mimo jakékoli podezření. Ale při tom zorganizoval dobře školství a osvětovou činnost mezi lidem. V úřadě komisaře osvěty setrval až do letošního jara, kdy byl jmenován předsedou Státní plánové komise ukrajinské.

Ale v této době byla už proti němu rozdmýchána divoká štvavnice. Jako kdysi proti komisaři šumskému. Veřejnou kampaň zahájila »Komsomolskaja pravda«, která z jara poslala na Ukrajinu své zvědy, aby sbírali materiál o činnosti Skrypnykově. Tito zvědové psali svému listu dopisy plné stížností, žalob a podezření. Pobouřeně líčili, jak mezi vesnickými komunisty se šíří pod protektorátem Skrypnykovým odpor proti Moskvě, jak v komisariátu osvěty pracují skrytě na vedoucích místech ukrajinští nacionalisté, propagující kulturní i politické separatistické tendence. Dokládali, jak školské programy jsou přeplněny nacionálními úchylkami a Všeukrajinskou akademii věd označili za hnízdo protirevolucionářů, petljurovců a kulackých ideologů. Tehdy význačný historik ukrajinského umění, prof. A n t o n o v y č, byl dán na index pro své spisy, v nichž tvrdil, že ukrajinské umění je součástí umění evropského a proto je konstruktivní, kdežto východní umění (i velkoruské) je dekorativní. Člen Akademie, etnograf N o v y c k y j, byl prohlášen za petljurovce proto, že napsal: »Ukrajina ve svém historickém údobí byla vždycky nejvýchodnějším výběžkem Evropy a ukrajinské umění je součástí vše-evropského evolučního procesu.« Následkem útočné kam-

paně »Kom. pravdy« a moskevské »Pravdy« řada ukrajinských učenců byla zbavena svých míst a zatčena.

Skrypnyk byl obviňován, že tyto a jim podobné lidi kryl a hájil. Stalin poslal na Ukrajinu svého věrného spolupracovníka, P. Postyševa, aby vyčistil ukrajinskou komunistickou stranu a ukrajinské úřady od všech nacionálních živlů a aby sebral obžalovací materiál proti Skrypnykovi. A 10. června na schůzi oblastního výkonného výboru v Charkově vystoupil tajemník Postyšev s katovskou řečí proti Skrypnykovi. Pravdu, pomluvy i denuncece vmetl cynicky ve tvář náměstku předsedy vlády Sovětského svazu, uštěpačně mluvil o jeho činnosti a vysmíval se mu, že jeho komisariát osvěty »byl nejvíc zaneřáděn škůdci, protirevolucionáři a nacionalisty«, že tito lidé, »sedící na nejvyšších místech, řádili na kulturní frontě úplně beztrestně« a že nikdo jim v jejich činnosti nebránil. »Soudruh Skrypnyk musí doznat, že našim nepřátelům byla často poskytována pevná a autoritativní záštita některými patrně slepými a hluchými »komunisty«. A za všeobecného potlesku, jak poznamenávají »Izvěstija« (22. VI.), Postyšev prohlásil: »Soudruhu Skrypnyku, třeba mluvit o tom, jak v mnohých případech prováděli ukrajinisaci petljurovští darebáci, jak tito naši nepřátelé s komunistickou legitimací i bez legitimace se skrývali za vaše široká záda, jako člena Politbyra, a jak často jste hájil tyto cizí, nám nepřátelské živly!... Ale jsou ještě větší a vážnější chyby, jak v literárních pracích soudruha Skrypnyka o nacionální otázce a o kulturní výstavbě, tak i v jeho vedení komisariátu osvěty.« Nakonec i celý nezdar obilní a osevní kampaně svalil na bedra Skrypnykova. Obhajobu Skrypnykovu označil Postyšev za nedostatečnou a kusou a jeho pokání za neupřímné.

Poražen, potupen a zesměšněn odcházel Skrypnyk ze schůze výkonného výboru, v němž donedávna měl rozhodující slovo. Skrypnyk byl povolán do Moskvy, aby se odpovídal ze svých chyb a hříchů před nejvyšším stranickým tribunálem. Jak dopadl v Moskvě, o tom mluví jeho sebevražda.

Před dvěma měsíci zastřelil se v Charkově největší ukrajinský komunistický básník Mykola Chvylyjov y j, jenž horoval pro sblížení ukrajinské kultury s kultu-

rou evropskou a doporučoval mladým ukrajinským spisovatelům, aby se učili »ze souboru duchovních hodnot, které vytvořili Goethe, Darwin, Byron, Newton, Marx atd.« Neboť »Evropa je syntésou grandiosní civilisace a symbolem všelidského pokroku«. To bylo kacířství. Dvakráte byl přinucen básník Chvyľjovjy odvolat své bludy, dvakrát byl nucen učinit veřejné pokání a nakonec z dusného ovzduší persekucí, nesvobody, bídy, zoufalství a zkomírání, které panuje na Ukrajině, hledal východisko v sebevraždě. Jeho smrt způsobila rozruch mezi ukrajinskými komunisty. A nyní za Chvyľjovym odešel touže cestou člen Politbyra, vůdce ukrajinských komunistů a zasloužilý revolucionář — Mykola Skrypnyk. Sebevražda takového vysokého hodnostáře, politika a vůdce je senační událostí i pro cizinu. Je známo o něm, jak zoufale se bránil násilným rekvisicím na Ukrajině, jak marně se dožadoval v Moskvě pomoci pro hladovějící ukrajinský lid. Je také známo, jak se snažil přesvědčit moskevské vedení, že úžasné hospodářské poměry na Ukrajině vhánějí lid do rukou podzemních šovinistických skupin, že bída a hlad kypří půdu pro tradiční odbojné hnutí ukrajinského lidu proti Moskvě, že ukrajinský komunista má právo býti takovým Ukrajincem, jako ruský komunista Rusem. Ale všechny tyto argumenty, jistě bolestně prožité a protrpěné, byly povýšeně odmrštěny. Ale zato Skrypnyk upadl v podezření, že podlehl měšťácké nacionální ideologii a že kryje protirevoluci. Tvrdohlavost Moskvy způsobila pravděpodobně obrat v Skrypnykově smýšlení. Její protiukrajinská politika vypěstovala ve všech vrstvách ukrajinského lidu nacionalismus. Tragická smrt Skrypnykova přiostrí národnostní spory mezi Ukrajinou a Moskvou, které dosud byly uměle zastírány a které jsou tak staré, jako Kyjev a Moskva. Jeho sebevražda pootvírá okénko do zákulisí komunistického vedení, kde není již vůbec bývalé názorové jednoty a kde jeden druhému podrývá půdu pod nohama.